

Esitelmä 20.4.2005 STI:n luentosarjassa Laulettu usko
Seppo Suokunnas

Evangelisen liikkeen laulukirjat

Hedberg

Liikkeen perustaja F. G. Hedberg vaikutti 1840–1860 eniten hengellisten laulujen leviämiseen liikkeessä. Hedberg alkoi itse 1842 runoilla evankeliumin ytimen mukaisia lauluja ja julkaisi niitä omissa lehdissään ja kirjoissaan. Esimerkiksi 24.9.1842 Raippaluodossa kirjoitettu liikkeen syntymälaulu ”Bröder, låt oss fröjdas här” (nykyinen ”Veljet, siskot veisatkaa”). Virsikirjaamme on päässyt joitakin Hedbergin lauluja.

Vuonna 1850–1864 ilmestyi neljänä vihkona evankelisten ensimmäinen laulukokoelma *Andeliga Sångers*, joka sisälsi 99 laulua. Tärkeimmät runoilijat olivat Hedberg itse (17 laulua) sekä ruotsalainen C. O. Rosenius (15 laulua), Lina Sandellilta oli 2 ja Lutherilta 2 käännöslaulua. Suomennettuna kokoelma ilmestyi vihkoina nimellä *Hengellisiä Wirsiä* 1853–1870.

Moberg

Professori, sittemmin myös Sley'n puheenjohtaja Adolf Moberg julkaisi kokoelman *Andakts-Sångers* 1866 ja 1882 sekä *Missionsångers* 1862–63.

Hirvonen

Kansankoulunopettaja Johannes Wilhelm Hirvonen julkaisi 1872–1878 laulukirjan ”Halleluja! Hengellisiä lauluja, joita Sionille runoeli J.W.Hirvonen” (3 vihkossa yht. 162 laulua).

Kurvinen

Lähetysaarnaaja Pietari Kurvisella oli laaja kirjallinen tuotanto, ennen kaikkea hartaus- raamattu- ja saarnakirjallisuutta sekä elämäkerrallista ja lähetystä. Hän julkaisi myös suosituksi tulleen laulukokoelman ”Lunastettuini Lauluja Matkalla Siioniin Jes 35, Ps.149” vuosina 1891–1911 monina painoksina. Viimeisessä laitoksessa oli 255 laulua.

Emanuel Tamminen

Évangelinen kansakoulunopettaja Emanuel Tamminen julkaisi 1888 kokoelman ”Korven kaikuja Hengellisiä lauluja”, joita on pidetty rukoilevaisen Efraim Jaakolan lauluina. Sitä ne kaikki tuskin olivat, mutta tämänkin kautta evankelisten ja rukoilevaisten jo ennen sitä (Hymanderien toiminnassa) näkynyt yhteisen laulumateriaalin käyttö vahvistui.

Lisäksi evankeliset julkaisivat arkivirsinä hengellisiä lauluja 1846 lähtien (Nordlund ym).

Ennen kuin päästään evangelisen liikkeen päälaulukirjaan, voidaan todeta, että jo 1800-luvulla oli julkaistu liikkeen lehdissä, kirjoissa ja kokoelmissa noin 1000 laulua. Ehkäpä usein käytetty sanonta evankelisesta liikkeestä laulavana kansana ei ole ihan tuulesta temmattu. Vuonna 1883 Helsingissä alkanut kuorotoiminta (kuoro toimii yhä!) sekä 1900-luvun alusta evankeliset Laulujuhlat ovat oma lukunsa.

SLEY (per 1873) laulujen julkaisijana

Evankeliumiyhtiö julkaisi, paitsi lehtiä ja kirjoja, myös laulukokoelmia. Tärkeimmät olivat Siionin kannel ja Sionsharpan, mutta sitten oli myös Lasten Laulukirja, Kristillisiä Lauluja kodille ja kouluille 1888 (58 laulua) ja *Barnens Sångbok, Kristliga sånger för Hemmet och skolan* (1887).

Siionin sävelmiä

Kun Evankeliumiyhdistys alkoi pitää lisääntyville kuoroilleen laulujuhlia ja toisaalta halusi antaa paikalliskuorojen käyttöön muitakin kuin Siionin kanteleen lauluja, ryhdyttiin 1900-luvun alkupuolella

julkaisemaan kuorolaulujen sarjaa ”Siionin sävelmiä”. Siitä on tullut tähän mennessä yli 50 vihkoa ja ne ovat tarjonneet ainesta myös monien Suomen kirkkokuorojen laulettavaksi.

Nuori Siion

K. V. Tamminen toimitti ja 1929 julkaisi lasten laulukirjan #Nuori Siion, laulukirja kotia, pyhäkouluja ja muita kouluja varten”. Siinä oli 300 laulua. Kokoelmana ilmestyi myös 4-ääninen sävelmistö, jossa oli monien suomalaisten ykkössäveltäjien pääasiassa uusia sävellyksiä (Armas Maasalo, Martti Hela, Yrjö Kilpinen, Heikki Klemetti, Erkki Melartin, Otto Kotilainen, Jean Sibelius, Leevi Madetoja, Mikael Nyberg, Ilmari Krohn, Onni Karte, Arvi Karvonen, Arvo Laitinen, Rikhard Mäkinen jne.

Siionin Kanteleen historia 1874–1999

Evangelisen herätysliikkeen laulukirja "Siionin kannel" ilmestyi ensi kerran jo kesällä vuonna 1874 – silloin jo yksiaänisenä – ja viimeksi tänä vuonna. Kirjaa on sitten kaikkiaan levitetty yli miljoona kappaletta.

Ensimmäisen kokoelman toimitti kanttori J. A. G. Hylander 1874–1881. Hän oli Sleyn perustajia, Sanansaattaja-lehden toimittaja ja päätyönään Nikolain kirkon kanttori. Hylander toimitti myös sävelmistön 1883, mutta jo 1874–81 vihkot olivat 1-äänisillä nuoteilla varustettuja. Vuonna 1885 Hylander toimitti lisävihkon, jolloin laulujen yhteismäärä nousi 170:een.

Kokoelman nimestä sanoo esipuhe: Nimi SIIONIN KANNEL viittaa Raamatun kuvaan kahdesta vuoresta, Gal. 4:24–26 ja Hepr. 12:18–24. Siinain lain vaatimusten salamat eivät uhkaa sitä, joka turvautuu Jumalan rakkauteen Kristuksessa, armoon Siionista (SK 34:5, SK 436:4). Taivaassa soivat kerran kanteleet tai harput Siionin vuorella, Ilm. 14:1–2. Nimen käyttö laulukirjassa juontuu myös eräistä ulkomaisista hengellistä liikkeistä ja kokoelmista, joissa korostettiin evankeliumin iloa, Kristuksen sovitusta ja raamatullista morsiusmystiikkaa. Suomen evankeliselle liikkeelle keskeistä on myös kasteen armo, luottamus Jumalan sanaan ja luterilainen tunnustus.

Miksi laulukirjan nimessä oli juuri sana ”Siion” – ks. tunnuslaulu sekä nro 155 ”Siion, Siion, olkoon onni sulla”.

SK:n seuraavan laitoksen toimitti johtokunnan asettama komitea, joka sai työnsä valmiiksi 1892 ja jo samana vuonna kirja jo ilmestyi. Laulujen määrä nousi 275:een. Lauluja otettiin Sanansaattajasta (ilmestyi vuodesta 1876) ja suomentaen Sionsharpanista, Sankeyn kirjasta Lauluja Karitsan kiitokseksi (suom Olli Wuorinen-Berg) ja Lina Sandellilta sekä lukuisista muista lähteistä vähäisempiä määriä. Laulut olivat suomalaisia, ruotsalaisia, saksalaisia ja anglosaksisia. Vuoden 1892 Kanteleeseen liittyneen sävelmistön toimitti nuori nouseva kyky Ilmari Krohn. Sävelmistöön tuli tuolloin 99 uutta sävelmää, joista enimmät eli 45 oli säveltänyt Ilmari Krohn.

Erityisesti Sleyn uusi lähetyskenttä Japanissa aiheutti laulukirjaan uuden lisäyksen v. 1900, seuraava lisävihko ilmestyi myös 1910. Vuonna 1923 ilmestynyt, kauttaaltaan uudistettu Siionin Kannel tunnetaan "Tammisen kanteleena" päätekijänsä rovasti Kauko Veikko Tammisen mukaan (Tamminen myös aloitti yhdistyksen johtajana 1923). Saman vuonna ilmestyneen sävelmistön tärkein puuhamies oli Rikhard Mäkinen.

Seuraava Siionin kannel, komiteatyönä laadittu (pj Toivo Rapeli, Juho Kurki, Esa Santakari, L.Koskenniemi) ilmestyi 1961, ja se sisälsi kirkollistumisen piirteitä. Sävelmistö ilmestyi 1964.

Vuoden 1999 eli nykyisen Siionin Kanteleen uudistamistyö

Uusi laulava kannel

Laulukirjaa ryhtyi v. 1993 alussa uudistamaan komitea toiminnanjohtaja, dos. Seppo Suokunnaan johdolla. Runoilijajäseninä olivat TT Eija Harmanen ja dos. Lauri Thurén, musiikin ja nuorisomusiikin edustajina kanttori Vesa Erkkilä ja TK, Mus.kand Päivi Pohjola, sihteerinä kanttori Kullervo Puumala.

Mukana oli myös suuri joukko avustajia eri tehtävissä. Nuotit piirsivät teol. maist. Arto Kuorikoski ja nuottigraafikko Juha Töyrylä.

Uuden, 493 laulua sisältävän Siionin kanteleen hyväksyi Sley'n johtokunta helmikuussa tänä vuonna, ja kirja otettiin käyttöön Alavuden valtakunnallisessa evankeliumijuhlissa 3.7.1999.

MILLAINEN LAULUKIRJA SAATIIN?

Uusi Siionin kannel tahtoo tuoda kristillisen uskon teemat lauluina käyttöön laaja-alaisesti ja raamatullisesti. Lauluissa soi ennen kaikkea Vapahtajan rajaton rakkaus ja evankeliumin ilo.

Tavoitteena oli ilmaista laulujen alkuperäiset ajatukset ehjällä, kauniilla suomen kielellä, löytää lauluja evankelisen liikkeen vanhasta aarteistosta ja tuoda mukaan myös tämän päivän parhaita lauluja.

Laulukirjaa valmistettaessa otettiin myös nuorten ja opiskelijoitten tarpeet huomioon.

Tekstit on pyritty muokkaamaan alkutekstin perusteella. Tämä on ollut tärkeää esim. F.G. Hedbergin ja Lina Sandellin lauluissa. Laulujen käyttökelpoisuus, uskonopin kirkkaus ja soveltuvuus yhteislauluksi ovat olleet keskeisiä tavoitteita.

Edellisestä Kanteleesta on jätetty pois vähän käytetyt laulut, kaikkiaan 168 kpl.

Kirjan rakenne ja jaottelu (dispositio) otsikoineen on muokattu siten, että sekin heijastaisi autuuden laulujen ja luterilaisen uskomme ihanaa uskonoppia.

Laulujen määrä: uusia 126 kpl, vanhasta kirjasta 367 kpl. Siten lauluja on yhteensä 493 (492 numeroitua ja tunnuslaulu).

MISTÄ LAULUT SAATIIN?

Lauluja ovat laatineet toimikunnan jäsenet ja avustajat. Tärkeimmät viime vuosikymmenien suomalaiset kokoelmat sekä ulkomaisten kirkkojen virsikirjat on haravoitu, myös lukuisia vanhoja kokoelmia.

Mainittakoon, että Martti Lutherin kymmenen käskyn virsi on otettu kirjaan käännettynä ja uudella sävelmällä (nr 383), virsikirjasta se puuttuu. Evankelisen liikkeen oma perinne sekä nykyinen nuorisomusiikki on tutkittu, edelleen suomalainen gospelmusiikki ja laulukirjat. Tärkeitä lähdekokoelmia olleet esim. rinnakkaiskokoelma Sionsharpan, Lähetysseuran uusi kirja Laula kaikkimaa, Kurvisen sata vuotta vanha Lunastettuina Lauluja (319, 331, 338, 483). Evankeliumiyhdistyksen yhteistyökirkkojen aineistosta lähetyskentiltä on useita lauluja Japanista (esim. 364 ja 478) sekä yksi Keniasta ja Papua-Uusi-Guinealta (413).

Virsi kirjasta otettu nyt Kanteleeseen muutama nykyajan virsi. Erityisesti sellaisia, joilla on evankeliseen liikkeeseen yhteys tai joiden teeman takia laulua on tahdottu myös Kanteleeseen.

LAULUJEN AIHEET JA SISÄLTÖ

Laulujen aiheisto ja sisältöalueet ovat evankelisen herätysliikkeen "autuuden aikojen" mukaiset eli pääaihe on syntisen pelastuminen yksin armosta ja siihen liittyen muut uskon objektiiviset totuudet, Jumalan sana, kasteen ja ehtoollisen realismi, pelastusvarmuus, autuuden ilo. Mutta myös uusista aiheista ja kirjassa ennen vähäisesti olleista teemoista on haluttu löytää lauluja. Tällaisia ovat esimerkiksi: eheytyksen toivo (nr 263), etsintä ja neuvottomuus (286), murrosajan laulut, nimetön pelko (276), yksinäisyys ja väsymys (284), kodittomuuden itku (278), Israel-laulu (406), surun kokeminen (274).

Nuorten tarpeet on otettu aikaisempaa paremmin huomioon laulujen tyyliin, sisällön tematiikassa ja lauluvalinnassa. Gospelia ja muita nuorten lauluja on mukana paljon.

UUSIA RUNOILIJOITA

Komitea on rohkeasti hakenut lauluja eri tahoilta. Suomalaisia uusia runoilijanimiä on uudessa kanteleessa paljon: Heikki Ahopelto, Irja Aroheinilä, Samppa Asunta, Eija Harmanen, Irja Hiironniemi, Mikko Himanka, Anna-Mari Kaskinen, Aarre Kiveinen, Liisamaija Laaksonen, Eino Lehtisaari, Erkki Leminen, Jaakko Löytty, Jussi Miettinen, Anne Nietosvaara, Pia Perkiö, Juhana Pohjola, Jukka Salminen, Seppo Suokunnas, Lauri Thurén, Helena Viertola, Vuokko Yli-Opas. Aikaisemmalta ajalta ovat esimerkiksi Aaro Hellaakoski, Helmi Mäkeläinen. NORJASTA mainittakoon Arnold Börud ja Svein Ellingsen sekä Eyvind Skeie. RUOTSISTA Ylva Eggehorn, Anders Frostenson, Lydia Lithell, Kjell Olausson, Inga-Lisa Persson, Samuel Rönnegård, Göran Widmark. JAPANISTA (jossa Sley tehnyt kauan lähetystyötä) Suwago Nishimura, Ko Yuki, Yasunari Yoshida. SAKSASTA: Kurt Rommel, Hans Siemoneit ja – huomaa – Martti Lutherin käskyvirsi on uutena käännöksenä, kun se virsikirjasta puuttuu kokonaan.

KOKOELMAN MUSIIKISTA

Siionin kanteleen uudistamisessa oli tavoitteena laulamisen ilo ja laulun toimivuus käyttötilanteessa, ei absoluuttinen tyyliarvo. Tekstin ja sävelmän alkuperäistä yhteyttä on tahdottu kunnioittaa. Komitea otti rohkeasti mukaan monentyylisiä lauluja ajatellen niiden sopivuutta yhteislauluksi ja niiden "laulavaa luonnetta". Monien toivomia, evankelisen liikkeen vanhoja, kansanomaisia sävelmiä on palautettu (esim. nro 489, 451, 420). Jäykkien koraalien "vankeus" on ohi. Kuitenkin myös uusia klassisia sävelmiä on tullut mukaan (Eero Erkkilän "Mereen vaipui aurinko" 438 tai Anne Nietosvaaran "Niin usein matka kesken jää" 460, Vesa Erkkilän sävelmät tahi Ahti Kuorikosken "Pääsiäisen kirkas aamu koittaa"). Nuottien sävelkorkeutta on madallettu. Lauluihin on liitetty kitarasoinnut.

UUSIA SÄVELTÄJIÄ

Uusia suomalaisia säveltäjänimiä Siionin kanteleessa ovat esim. Vesa Erkkilä (häneltä monia sävelmiä), Eero Erkkilä, Ahti Kuorikoski, Samppa Asunta, Jaakko Hietikko, Tom Holmén, Toivo Hyyryläinen, Hannu Niemelä, Heini Kantola-Kataja, Juhani Komulainen, Reino Lauanne, Petri Laaksonen, Jukka Leppilampi, Jaakko Löytty, Anne Nietosvaara, Viljami Niittykoski, Tuomo Nikkola, Pekka Simojoki, Veikko Suokunnas, Göran Stenlund, Lauri Thurén, Kaisa Tuikkanen, Seppo Torpo, Timo Ahonen, Lasse Vahtola, Helena Viertola. JAPANISTA ovat mukana Toshiako Okamoto, Kei Yamada, NORJASTA Arnold Börud, Egil Hovland, Trond Kverno, SAKSASTA Hans Siemoneit.

Uuden Siionin kanteleen myötä evankelinen laulu on kokemassa voimakkaan elpymisen. Kirjan ensimmäinen painos on jo lähes myyty loppuun, laulaminen innostaa ihmisiä eri puolilla Suomea.

TYYPPILAULUJA uudessa Siionin kanteleessa

- Japanilainen: 478 Vie polkuni ylöspäin
- Uusi, tutuksi tullut nuorten laulu: 471 Kaukaa sinua hain
- Vanhoja palautettuja sävelmiä: 489, 451 Olen outo vain, 420 Kaikki päiväs lausuu hän
- Kokoelman tunnuslaulu "Soi kannel kaunis, soi"
- Kokoelman päätöslaulu 492 "On niin autuasta päästä"
- Lutheria: kymmenen käskyn virsi 383
- Israel-laulu: Eija Harmasen 406
- Nykysäveltäjien helmiä: Eero Erkkilän 438 "Mereen vaipuu aurinko"
- Hellaakoskea: "Ristisi juurella, taakkani alla" (Hietikko)

Dogmatiikka Siionin kanteleessa esitetään alla olevien tyyppilaulujen välityksellä

KASTE

Nr 108 ”En voi rikkaammaksi tulla” (Hymanderin historiaa)

Pastori Johannes Hymander oli Suomen kirkon pappi, joka kääntyi baptismiin. Tämä oli myös papiksi aikovalle pojalle Johan August Gottlien Hymanderille kova isku, hän ei voinut hyväksyä isän ottamaa askelta. Näissä tunnoissa JAGH kirjoitti kastelaulunsa ”En voi rikkaammaksi tulla kuin jo Kristuksessa oon”.

Kanteleessa on kastetta käsitteleviä lauluja enemmän kuin monessa muussa kirjassa. Ei vain kasteosastossa vaan muuallakin viitataan kasteeseen.

JUMALAN SANA

Nro 95 ”Vain sanan kautta rauhaton” Matti Malmgren 1915, Arvi Karvonen 1923

Nro 98 ”Ei voi sana Herramme horjua, ei”, kirj. Hanna Rauta 1908, Oscar Ahnfelt 1851

Jumalan sanan merkitys, arvovalta ja voima on SK:n keskeisiä korostuksia. Sana on armonväline, sana on lakia (215:3) ja evankeliumia (215:2), sana on pysyvä, jumalallinen ja suloinen. ”Sanas säilyy / silloinkin kun / hukkuu taivas, maa, / Anna sille kalliolle, / Jeesus, rakentaa” nro 97:4.

VANHURSKAUTTAMINEN JA SOVITUS

Nro 216 ”Jeesuksen haavoihin maailman synti” Julius Engström 1905, sävelmä ruotsal. kansansäv.

Nro 212 ”On kädet Jeesuksen auki nyt aivan” Syren & Falk, ruots. kansansävelmä

Nro 47 ”Se on täytetty, se on täytetty”, sanat K.V.Tamminen 1911, säv. Rikhard Mäkinen 1913

AUTUUDEN LAULUJA

Nro 316 ”Herrassa toivoni, turvani vahva” Simon Nestori Helenius 1872, säv. Sionsharpan 1883

Nro 318 ”Oi minkä onnen autuuden” – kerro Kleofas Imm Nordlundista

Nro 319 ”Minua nyt Paimeneni kantaa” . kerro lähetyssaarnaaja Pietari Kurvisesta

Nro 354 ”Veljet, siskot veisatkaa” – kerro F G Hedbergistä

TAIVASLAULUJA

Nro 492 ”On niin onnellista päästä” Joel Blomqvist 1876, Robert Lowry 1864